

УДК 821.161.2:82-6 Вороний
DOI: 10.31475/fil.dys.2018.08.09

СВІТЛАНА ОСЯК,
аспірантка
(м. Кам'янець-Подільський)

Літературно-критична рецепція творчості Миколи Вороного

У статті проаналізовано літературно-критичну рецепцію творчої спадщини відомого українського письменника Миколи Вороного, чие життя трагічно і безжально обірвала сталінська репресивна система. Доведено, що творчість М. Вороного підтримав І. Франко. Художню практику письменника досліджували відомі літературознавці, критики С. Русова, П. Зайцев, О. Білецький, І. Лизанівський, С. Єфремов, Л. Білецький, Г. Костюк, В. Лесик, О. Охріменко, Л. Фененко, Т. Мороз-Стрілець, Г. Вервес, М. Гльницький, А. Ткаченко, Яр Славутич, Т. Гундорова, С. Павличко та інші. Кожен із них підходив до визначення творчої спадщини українського поета-модерніста зі своєї світоглядної будови, сформованої внутрішньої культури, інтелекту, водночас дотримуючись таких літературознавчих методів, концепцій, які були притаманні тій чи іншій епосі.

Ключові слова: модернізм, теоретичні підходи, літературознавчі студії, альманахи, дискусія, оновлення літератури.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Микола Кідратович Вороний (1871 – 1938) – багатогранна постать в українській літературі початку ХХ століття. Талант його виявився в поезії, мистецтвознавстві, театральній критиці, акторській і режисерській діяльності. Відомий як автор перекладу на українську мову «Інтернаціоналу» і «Марсельези», творів визначних російських і західноєвропейських письменників. Ще за життя поета критики справедливо порівнювали його творчий хист, мистецькі знахідки із творами великих французьких символістів Шарля Бодлера і Поля Верлена. Недарма П. Тичина і М. Рильський вважали Миколу Вороного своїм учителем, який, з їхнього погляду, постійно був генератором нових ідей, творчих пошуків, прагнучи вивести українську літературу на європейський шлях розвитку. Вороний не сприймав спрощення і політичного засилля в літературі. Його погляди суперечили більшовицькій доктрині, ідеологічним принципам народності і партійності радянської культури, що стало

причиною переслідування і розстрілу енкаведистами талановитого майстра слова.

Свої вірші М. Вороной почав писати під час навчання в Харківському реальному училищі, але вперше побачив друкований вірш «Не журись, дівчино» 1893 р. Згодом друкувався у періодичних виданнях «Зоря», «Літературно-науковий вісник», «Засів», «Дзвін», «Сяйво», «Рада», в антологіях, збірниках, декламаторах початку ХХ століття: «Акорди», «Українська муза», в альманахах «Складка», «За красою», «Дубове листя», «На вічну пам'ять Котляревському», «Багаття», журналі «Українська хата» та інших. 1899 року поет написав свій найвідоміший твір — поему «Євшан-зілля», про необхідність повернення людині історичної пам'яті, усвідомлення своєї національної приналежності. У 1901 р. в «Літературно-науковому віснику», опублікував відкритий лист програмного характеру, де закликав письменників до участі в альманасі, «який змістом і формою міг би хоч трохи наблизитись до нових течій і напрямів сучасних літератур». До революції 1917 р. він видав три збірки «Ліричні поезії» (1911), «В сяйві мрій» (1913), «Євшан-зілля» (1917), літературно-критичну розвідку «Театр і драма» (1913).

Аналіз досліджень і публікацій... Творчість М. Вороного підтримав І. Франко, про що свідчить листування письменників. Художню практику письменника досліджували відомі літературознавці, критики С. Русова, П. Зайцев, О. Білецький, І. Лизанівський, С. Єфремов, Л. Білецький, В. Лесик, О. Охріменко, Л. Фененко, Т. Мороз-Стрілець, Г. Вервес, М. Ільницький, В. Бурбела, Л. Куценко, І. Ільєнко, М. Гаврилко, В. Яременко, А. Ткаченко, Яр Славутич, Т. Гундорова, С. Павличко. Бібліографи К. Костишина, О. Герєга на матеріалах фонду відділу україніки упорядкували і видали список праць М. Вороного та літературно-критичні праці про нього. Досить вагомою є розвідка дослідниці С. Орел «Микола Вороной: остання трагічна сторінка» про кількомісячне побутування поета 1937 р. у селі Глиняне Піщанобрідського району, а згодом (кінець 1937 – початок 1938 рр.) – у м. Новоукраїнка тодішньої Одеської (пізніше Кіровоградської) області. Такі дані з біографічної канви письменника офіційна влада старанно приховувала від громадськості, замовчувала, цинічно всюди заявляючи, що поет помер 1942 р. у Воронезькій області, у такий спосіб списуючи злочини сталінської системи на війну.

Формулювання цілей статті... Мета статті – здійснити аналіз прочитання літературознавцями та літературними критиками творчості Миколи Вороного.

Виклад основного матеріалу... Як нами зазначено, художня практика і життєвий шлях Миколи Вороного не були обійдені увагою літературної критики. Колишній студент філософського факультету Львівського і Віденського університетів, М. Вороний мав зв'язки «з тодішнім віденським літературним середовищем, пов'язаним з ім'ям відомого новеліста імпресіоністичного напрямку – Альтенбергом, ... значні контакти з відомим тоді політичним діячем Адлером і багато подібних, – згадує Г. Костюк. – Я саме тоді (1932 р. – С. О.) закінчував досить велику (понад 10 друкованих аркушів) історико-літературну працю «Нариси з історії українського модернізму», яка, хоч і була доведена до кінця, загинула в трагічні для мене роки (1933–1935). Миколі Вороному там був присвячений досить ґрунтовний розділ. Я про нього зібрав чимало літературних і біографічних першоджерельних відомостей» [12, с. 4]. Таких матеріалів і свідчень про письменника було вилучено з літературного процесу не лише в Г. Костюка, а й в інших його сучасників. У період сталінізму М. Вороного критики відносили до розряду дрібнобуржуазної інтелігенції, навішували ярлики «ідеаліста непоправного», декадента.

Наше завдання полягає в тому, щоб осмислити і потрактувати із сучасних методологічних і теоретичних підходів літературно-критичну рецепцію творчості М. Вороного, що її свого часу оприявнили дослідники. Підсилюючи тезу, звернімося до думки Л. Гумільова, який зауважував, що історик літератури «інформацію може подати не шляхом простого переказу або цитування джерела, а з його критичної обробки, де події викладені як такі, а не як художній прийом. Звичайно, це ускладнює роботу історика, але ж у цьому і полягає його завдання, інакше він буде просто компілятором, а не дослідником» [9]. Так, Г. Чупринка у праці «Микола Вороний (Поетичні враження)» [26] схарактеризував творчість побратима як неперевершеного майстра слова, котрий намагався наблизити українську літературу до європейської, тримаючись на двокриллі українському і європейському.

Поетичну та театральну діяльність письменника 1918 р. розкрила на сторінках «Літературно-наукового вістника» відомий педагог С. Русова [21, с. 28–30], високо оцінивши його внесок у розвиток українського художнього слова, культури. З нагоди п'ятдесятиліття його життя О. Саліковський тепло відгукнувся про ювіляра як громадянина з високою патріотичною потугою, про що свідчать неперевершені твори митця [22, с. 3]. Діаспорна українська громадськість широко відзначила піввіковий ювілей поета. З цієї нагоди відбулося святкування у Варшаві. Про культурну подію,

життєвий і творчий шлях М. Вороного розповів журналіст Михайло Струтинський [16, с. 75-76].

Як бачимо, своє п'ятдесятиліття письменник відсвяткував у Варшаві, куди емігрував разом з урядом УНР. У науковий, літературознавчий контекст творчість М. Вороного увів Л. Білецький розвідкою «Микола Вороний – перший свідомий поет форми» [1, с. 2–3], в якій уповні розкрив творчий портрет літератора, його систему організації поетичної мови – версифікацію. Автор статті оприявнив «секрети» художнього набутку митця. Як філолог, Л. Білецький насамперед зацентровує на поетиці, заявивши, що автор уміло витворює у віршованих рядках «другу реальність» доквілля за допомогою художніх засобів, стилістичних фігур, асоціативних рядів, символічних образів. Літературознавець розширив горизонти свого дослідження про художню практику Вороного у праці «Нариси з нової української літератури» що її опублікував 1921 р. львівський «Ілюстрований народній календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1922», назвавши письменника майстром краси, поетом чарівної форми ліричного твору [2, с. 106-123]. Про ювіляра-Вороного сказали своє слово й інші літературні критики, зокрема В. Дорошенко у львівському журналі метафорично назвав його борцем за красу і волю [3, с. 67-69]. З приводу п'ятдесятиліття життя поета О. Кошиць в газеті «Українська трибуна» аналізує внесок поета у розвиток музичного мистецтва [13, с. 3]. Чимало його віршів покладено на музику. Улюбленою піснею на його слова і донині є «За Україну!». Ритмізовані закличні рядки написано у Києві навесні 1917 р., але вони патріотично звучить на всі часи: «За Україну / З огнем завзяття / Рушаймо, браття, / Всі вперед! / Слушний час / Кличе нас, / Ну-ж бо враз / Сповнять святий наказ! / За Україну, за її долю, / За честь і волю, за народ!» [5]. На слова поета відомі композитори М. Леонтович написав пісню «Легенда (Дівчину вродливу покохав юнак), М. Лисенко – «Нічого, нічого» (1908).

Поетичний розквіт Вороного припадає на перших два десятиліття ХХ ст., коли він пробував своєю активною творчістю оновити українську літературу. У його поезіях лунають різні мотиви: природи, кохання, мистецтва, філософське осмислення світу, а найголовніше – палка любов до України. В емоційному захопленні виражав естетику динаміки життя, історичні паралелі крізь призму зображення минулого з проекцією на сучасну добу, духовну відкритість природи.

Письменник поповнив скарбницю українського перекладу із зарубіжної поезії, зокрема революційних агіток марксистського штибу «Інтернаціоналу» Е. Потье (Повстаньте, гнані і голодні / Робітники усіх країв), «Марсельези» К.-Ж Руже де Ліля (Гей, діти рідної країни, /

Ходім – настав славетний час! / Бо лютий ворог стяг руїни / Вже розгортає проти нас), «Варшав'янки» (Хмари зловісні нависли над нами, Сили ворожі нас довго гнітуть, Станьмо ж до бою усі з ворогами, Смерть або воля та згода нас ждуть! / На бій кривавий, / Святий і правий / Марш, марш вперед, / Робочий народ), творів Верлена, Метерлінка, Данте, Словацького, Пушкіна, Гумільова. До речі, син останнього Л. Гумільов звертає увагу дослідників на компаративний метод художнього твору, застерігаючи відділяти правду історичну і правду художню, що її називає вимислом, як літературним прийомом. Він говорить, що «вимисел (вигадка) у творах історичного жанру лише іноді передбачає введення в сюжетну канву героя, народженого фантазією автора; але завжди йде перетворення реальних історичних осіб в персонажі. Персона – це наче маска античного актора. Отже, на відміну від нефікційної прози, в художньому творі фігурують не реальні діячі епохи, а образи, під якими бувають приховані цілком реальні люди, але не ті, а інші, що цікавлять автора, проте не названі прямолінійно. Вигадка – не брехня, а літературний прийом, що дозволяє автору довести до читача ту думку, заради якої він написав твір, цей прийом завжди важкий. І тут, навіть при наявності великої кількості згадувань історичних фактів, останні є лише фоном для сюжету, а використання їх – літературним прийомом, причому точність або повнота викладу не лише не обов'язкова, але й просто не потрібна. Чи означає це, що ми не повинні використовувати дані, викладені в літературі, для поповнення історії? Ні в якому разі! Однак дотримання певних запобіжних заходів, є обов'язковим» [9].

Леву Гумільову йдеться про те, що дослідник літературного процесу повинен дотримуватися власної точки зору і не сприймати художній твір як відображення реальних подій, фактів, а теоретично їх переосмислювати, підкріплюючи архівними матеріалами, першоджерелами й у такий спосіб виходити на нові обрії літературознавчих студій. М. Вороний під час перекладу намагався не лише відтворити духовну ауру, спорідненість із автором оригінального тексту, а й відчитати й внутрішньо сприйняти епоху, історичні події, вивчити звичаї і традиції, фольклор, культуру і побут, що його змалював іншомовний письменник у творі.

Прибувши до Львова 1895 р., поет з болем у серці сприйняв звістку про смерть М. Драгоманова, однак його у цей час усіляко підтримував титан прогресивної думки І.Франко. Саме він «рекомендує Вороного як режисера театрові «Руська бесіда», тут він виконує роль режисера-постановника. «Захоплення театром 1897 року приводить Миколу Кіндратовича до роботи в мандрівних трупах Марка Кропивницького,

Панаса Саксаганського, Миколи Садовського та інших, що виступали на Східній Україні. Своєрідним антрактом у акторських мандрях були роки життя Вороного в Катеринодарі (1901 – 1903)» [23].

Вдруге поет «зустрічається» зі Львовом після поразки уряду УНР. Саме у древньому західноукраїнському місті 1 вересня 1923 р. при Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка було відкрито дворічну «Українську драматичну школу» під керівництвом Миколи Вороного, про що йдеться в розширеній інформації за підписом Г. М. (очевидно, автором є Микола Гнатишак) [8, с. 75-76]. У публікації оприлюднено біографічні дані

М. Вороного як засновника першої у Галичині «Української драматичної школи». Прикметно, що в оголошенні про прийом учнів подано інформацію які саме навчальні дисципліни викладалися у школі під керівництвом

М. Вороного: «Предмети з теорії театрального мистецтва: дикція, деклямація, жест, мімодрама, характеристика (грім); II. Предмети загально-театральної освіти: історія стилів (з ближчим узглядненням історії костюма), історія театру і драми (української і світової), історія української культури, українська диксична граматики і версифікація, психологія, естетика та ін.; III. Технічні вправи: вироблення віддихового та голосового апарата, артикуляція звуку, льогічні й художньо-тонові властивості деклямації (в літер. – драматичних зразках), плястика руху. IV. Гра на сцені: студіювання ролі, проба, вистава» [19, с. 81]. Керівник школи залучив до навчання учнів кращих педагогів, серед них – Л. Білецький, О. Загаров, Й. Стадник, о. В. Садовський, І. Свенціцький [25, с. 111]. Будучи директором школи, М. Вороний водночас працював викладачем у консерваторії.

Дослідник Микола Луцок до свого навчального посібника взяв за епіграф цитату О. Білецького: «В загальному ході літературного розвитку виступ Вороного все ж таки з'являється кроком прогресу. Літературі конче потрібно було вирватись із рамок вузького просвітенства, народницької, етнографічно-побутової школи. В цьому розриві традиції безсумнівно полягає заслуга «маніфестів» Вороного. Він з'явився дійсно як піонер, цілком свідомий і певний своєї мети» [15, с. 3]. З нашого погляду, новаторство поета полягає в його інтелегентному слововживанні, розумінні зарубіжної культури, її мозаїчності. Поезія увиразнює глибинний інтелектуалізм автора, вишуканість форми, поетики, мовостилію, що розпрозорюється в ліричних образах, афоризмах, ремінісценціях. М. Вороний досягав звукопису завдяки застосуванню внутрішніх рим, асонансів, алітерацій, а в строфічній будові надавав перевагу октаві, шестивіршові, дистиху,

терцету і катрену. Тому цілком слушною є думка О. Білецького, який сказав, що поет «дійсно, піонер, прокладач нових шляхів; піти далеко цими шляхами йому самому не довелося» [23].

Письменник М. Вороний був справді першопрохідцем, хто прокладав шлях українській літературі до її естетичного оновлення, оновлення змісту і форми. Свідченням є його заклик-звернення до письменників, якого названо «маніфестом» Вороного, надрукований 1901 р. у часописі «Літературно-науковий вістник» (*Книга 9. С. 14*) за редакцією І. Франка. Вороний у відкритому листі-запрошенні радить авторам надсилати до альманаху «З-над хмар і з долин» (надруковано в Одесі 1903 р.) твори, які б «могли хоч трохи наблизитися до нових течій і напрямків сучасних європейських літератур», в яких «було б хоч трошки філософії, де хоч клаптик яснів би такого далекого блакитного неба, що від віків манить нас своєю недосяжністю, своєю незглибною таємничістю», бо «спокою треба, відпочинку для стражденної душі сучасного інтелігента». Він прагнув створити «русько-український альманах, який би змістом і виглядом бодай почасти міг наблизитися до новіших течій та напрямків в сучасних літературах європейських» [7, с. 472].

Задум був більш ніж переконливим. Навіть через 27 літ, у 1928 р., у листі до О. Білецького сам Вороний слушно зазначав, що «час вже відмовляється від вузького партикуляризму в українському письменстві, час вже вступити на європейський шлях і, не обмежуючись побутовщиною, порушувати в своїх творах питання ширшої філософичної ваги» [4, с. 612].

Альманах «З-над хмар і з долин» має підзаголовок «збірник творів сьогочасних авторів», а започатковує його вірш І. Франка «Миколі Вороному (послання)» [11, с. 1-3]. «Маніфест» М. Вороного започаткував хвилю дискусій, протистояння між прихильниками модернізму і традиції. З приводу оновлення української літератури початку ХХ століття між І. Франком та М. Вороним відбувся поетичний діалог. І. Франко у вступі до поеми «Лісова ідилія» повчав «друзяку давнього», що читач потребує творів «без тенденційної прикмети», в яких би горів «вогонь в одежі слова», в яких таке слово сяяло, як «правдива іскра Прометея» [24, с. 109]. У поетичному перегукові М. Вороний відповів, що з патріотичною та громадянською платформою він визначився правильно, за прогресивну ідею готовий боротися, однак як інтелігентна особистість, як поет ставить перед собою «творчості закони», бо «коли повсякчас битись, то серце може озлобитись», тому він прагне «йти за віком і бути цілим чоловіком» [6, с. 163–164].

Дискусію з І. Франком поет порушує у листах. Так, дякуючи Іванові Яковичу за «послання», тобто присвяту, М. Вороний пояснював своє кредо: «До всього того я ще жадаю від поета ширшого обсягу, оригінальності і справжньої поетичної форми. Я не хочу виключно забиватись в тихий залив свого серця, – я хочу бути лише цілим чоловіком... Риторизму не визнаю» [3]. В іншому листі до І. Франка поет розмірковує над теорією, версифікацією, формою, фонікою, поетикою вірша. Він зізнається, що любить «навіть щирий гарний сімболізм, який хоч часом не має певного змісту, але дає певний настрій. Суть річи, котрі тяжко зрозуміти, але відчуті їх можна. Адже ж поезія римами, ритмами, зворотами милозвучної мови близько стосується до музики, а музика раз-у-раз дає нам такі зразки. І коли се вільно допускати в одній сфері штуки, то чому ж не вільно допускати в другій?» [3].

Академік Г. Костюк намагання Вороного піднести українську літературу до європейського зразка та викликану цього приводу дискусію-полеміку пояснює таким чином: «Він закликав відійти від буденних громадянських поривів, підвестись до високості й поетичної уяви, до недосяжного, але завжди привабливого своєю таємничістю блакитного неба, що віками манить нас своєю незбагненністю, гасло «мистецтво для мистецтва» стає, мовляв, дороговказом нашої справжньої сучасної поезії. На це і подібні інші явища реагував гостро і дотепно охоронець народницьких і громадянських мотивів у поезії Сергій Єфремов у великому циклі статей «В шуканні нової краси». А з другого боку, Іван Франко, що геніяльно поєднував у своїй творчості і в теоретичних висловлюваннях принципи старого, сказати б, бальзаківського реалізму і модерних мистецьких напрямків. Він (Франко) реагував на ці виступи М. Вороного відомим своїм посланням («Миколо, мій друже давній, ідеалісте непоправний!»). Саме через цей розголос і звикли історики літератури виступи Миколи Вороного вважати маніфестом українського модернізму, а його самого за одного з виразних основоположників української модерної поезії» [12, с. 3].

С. Павличко зауважила, що М. Вороний був заворожений від прочитання етюд М. Коцюбинського «На крилах пісні». Отримавши естетичну насолоду, поет називає етюд «чистою штукою», в якій змодельовано душевні переживання, враження від чумацької пісні, що

«... своїм змістом і чудовою мелодією навіває на нього [автора] різні думи, зворушує душу і заносить десь далеко в сфери щасливої фантазії...» [20, с. 99]. Наче відчуваючи майбутню дискусію про значення мистецтва та його оновлення відповідно до вимог часу, засновник нового явища в європейській літературі Шарль Бодлер у

статті «Художник модерного життя» писав: «Насолода, що ми її отримуємо від репрезентації сучасного, походить не лише з краси, якою його оздоблено, але також із його суттєвої прикмети – бути сучасним» [27, с. 391]. М. Вороному йшлося про те, що українська література на багато літ відстала від європейської, від культурних і філософських віянь, тому він прагнув вдихнути свіжі сили, закликаючи письменників до сприйняття новіших течій та напрямків. Останні можна визначити терміном «психопоетика», адже, за визначенням В. Мацька, у той час «ідеал цілісної людської особистості зникає, письменники відмовляються від образності. Центральною цінністю визнається внутрішній світ митця, його право без обмежень вибирати способи вираження і змалювання довкілля, втілення в художній світ асоціацій, власних переживань, спроектованих на літературного персонажа» [17, с. 43].

Запальна полеміка між прихильниками й супротивниками модернізму виявилася для М. Вороного переможною: у Львові створено літературну групу «Молода муза» (1906-1909), засновано журнал «Світ», у якому заявлено про те, що «Молода Муза» задекларувала «відомий в інших напрямок декадентський, символістичний, модерністичний, естетичний – і як там ще всіляко його називають. На думку Я. Нагорного, «М. Вороний виявився стратегом епохи, адже його варіант щодо оновленого культурного розвитку в Україні знайшов подальший розвиток в українській літературі» [18, с. 72].

Неоднозначною, але справедливою є оцінка С. Павличко «маніфесту»: з боку М. Вороного – це був несміливий і дещо поверховий крок апробації вираження свого голосу щодо сприйняття колегами з літературного цеху його благих намірів. Дослідниця зазначає: «Головна особливість офіційного дискурсу М. Вороного – обережність. У кожному пункті своєї програми він застерігається від надмірностей. Він проповідує не свободу творчості в цілому, а таку свободу, яка б виключала натуралізм, «брутальність» зображення, а також надмірний естетизм» [20, с. 99]. Має рацію С. Павличко, адже у відкритому листі-запрошенні Вороний вживає поступливі словосполучення на зразок «...хоч з маленькою ціхою...», «...хоч клаптик...», «...хоч трохи...» та ін., які переконують читача в тому, що автор був надто поміркованим, обережним у висловлюванні своїх намірів.

Для підсилення теоретичної квінтесенції Т. Гундорова звертається до тези угорського теоретика марксизму і критика Д. Лукача, який добачив «...важливу ознаку модернізму: те, що він фіксує вичерпаність, шаблонність раціональних форм комунікації і здійснює свідомий відбір та конструювання нових» [10, с. 47]. У такому ключі, що його визначив

Д. Лукач, заклик М. Вороного до оновлення української літератури можна позначити терміном «маніфест», лише слід було додати, що його не дотримався сам автор, про що свідчить текстове наповнення альманаху «З над хмар і з долин» (таку назву позначено на обкладинці). До збірника «творів сьогочасних авторів» увійшли не лише модерністи, а й письменники, які дотримувалися творення української літератури за традицією (Б. Грінченко, П. Грабовський, М. Старицький, та й І. Франко тоді потрапив під вплив марксистів, не підтримував молодомузівців), що їх модерністи називали українофілами.

Такий калейдоскоп різновекторних за своєю ідейною спрямованістю творів альманаху пояснюється тим, що у світоглядній культурі М. Вороний і сам перебував на шляхах пошуку віднайдення себе як особистості: 1900 року він долучається до праці в Революційній партії, а 1905 р. разом з Лесею Українкою, І. Стешенком, Л. Мацєвичем, М. Коцюбинським стає фундатором Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП), що визнавала марксистську ідеологію. Тому в подальшому письменник у своїй творчості поволі віддаляється від модернізму і, як слушно зауважив

Г. Костюк «за час свого підрадянського існування він нічого не написав. Було ясно, що творчо він остаточно викінчений, а психологічно і ідейно ізольований від живої дійсності» [12, с. 3].

На час виходу у світ альманаху увиразнювалося протистояння полярних ідеологій, дискусія між прихильниками творення традиційної та модерної літератури. Хоча сам М. Вороний пізніше писав: «Згадую про це лише для зазначення свідомості своєї ролі піонера в українській літературі, що, очевидно, обумовлювалося і загальною моєю свідомістю в європейській культурі...» [4, с. 614]. Більш чіткіше звучить думка поета у листі до М. Коцюбинського, в якому радить: «Найбільшу увагу маємо звернути на естетичний бік видання і усуваючи на бік моралізаторські і взагалі тенденційні заміри, обрали собі провідною зорею єдине – чисту штуку! Художня виробленість форми і хоч трошки оригінальний зміст – се наші головні жадання. Бажалося б уникати творів грубо-реалістичного напрямку (хіба що з художнім публіцистичним поглибленням), а натомість були б раді творам з легким філософічним повоем (пантеїстичним, метафізичним). В самій прозі бажалося б лірики більше» [14, с. 166]. Отже, М. Вороний прагнув оновити, підсилити, оновити українські твори ідейно-естетичним звучанням, аби відійти від вузького партикуляризму, тобто відокремленості од європейської літератури.

Висновки... Опрацювавши джерельну базу, виявлено, що літературно-критична реценсія творчості Миколи Вороного увиразнює

різновекторну оцінку його життя і діяльності. У процесі дослідження простежено тріаду літературознавчих студій творчості поета: перша з них належить самому авторові, його коментування у листах до друзів, знайомих; другу позицію відносимо до власне академічного, фахового потрактування дослідниками літератури і третій комплекс досліджень належить радянським критикам, які давали оцінку творчості письменника з позицій марксистсько-ленінської методології, командно-вульгаризаторських тенденцій. Тобто, кожен дослідник підходив до визначення літературної спадщини письменника зі своєї світоглядної будови, сформованої внутрішньої культури, інтелекту, але в неодмінно дотримуючись літературознавчих методів, концепцій, які були притаманні тій чи іншій епосі. З усього різноаспектного культурно-політичного життя українства початку ХХ століття для нас є важливим аналіз тих чинників, які спонукали українських письменників творити нову українську літературу відповідно до вимог часу, естетичних критеріїв, духовних запитів читачів. Модернізм як стильова течія поволі пробивав собі дорогу в українській літературі і одним із його модераторів був М. Вороний, творчість якого, незважаючи на розгорнуту дискусію, знайшла підтримку у критиків, дослідників науки про літературу, прихильників його творчості (Г.Чупринка, С. Русова, Л. Білецький, Г. Костюк, П. Зайцев, О. Білецький, І. Лизанівський, Т. Мороз-Стрілець та ін.).

Список використаних джерел і літератури:

1. Білецький Л. Микола Вороний – перший свідомий поет форми. *Українська трибуна*. 1922, 8 лют. (чис. 31). С. 2–3.
2. [Білецький Л.]. Нариси з нової української літератури. *Ілюстрований народній календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1922*. Львов, 1921. С. 106–123.
3. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАНУ. Ф. №3. Од. зб. №1614.
4. Вороний М. До статті Олекс[андра] Ів[ановича] Білецького про мене // Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. Київ: Наукова думка, 1996. С. 586-618.
5. Вороний М. К. За Україну! URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=469>
6. Вороний М. Твори. Київ: Дніпро, 1989. 687 с.; див. також: Світ. 1907. Ч. 1. С. 1.
7. Вороний М. «Український альманах» // Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. Київ: Наукова думка, 1996. 699 с.
8. Г. М. Микола Вороний. *Театральне мистецтво*. 1923. Р. II, вип. I. С. 75–76.

9. Гумилев Л. Н. Может ли произведение изящной словесности быть историческим источником? URL: <http://gumilevica.kulichkinet/articles/Article83.htm>
10. Гундорова Т. Проявлення слова. Постмодерна інтерпретація українського модернізму. Львів: Літопис, 1997. 297 с.
11. З-над хмар і з долин: український альманах / упорядник Микола Вороний. Одеса: друкарня А. Соколовського, 1903. 242 с.
12. Костюк Г. Микола Вороний. *Сучасна Україна* (Мюнхен). Ч25, 1951, 23 грудня. С.3–4.
13. Кошиць О. Микола Вороний в музиці. *Українська трибуна*. 1922. 5 лют. (чис. 29). С. 3.
14. Листи до Михайла Коцюбинського. Том І. Айхельбергер – Гнатюк / упор. та ком. Володимира Мазного; Вст. ст. Валерія Шевчука. Київ: Українські пропілеї, 2002. 368 с.
15. Луцюк М.В. «Поет краси страждання». Творчість Миколи Вороного. Київ: «Колесо», 2008. 60 с.
16. М. С. [Струтинський М.]. Микола Вороний. *Письмо з Просвіти*. 1922. Чис. 9-10. С. 75–76.
17. Мацько В.П. Українська еміграційна проза ХХ століття. Хмельницький: ПП Дерепа І.Ж., 2009. 388 с.
18. Нагорний Я. В. Жанрово-стильові аспекти творчості Павла Богацького: дис... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 196 с.
19. Оголошення. *Театральне Мистецтво: Місячник театру і сцени*. Львів, 1923, Вип. VI–VII (червень–липень). С. 81.
20. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ: Либідь, 1999. 448 с.
21. Русова С. Микола Вороний. *Літературно-науковий вістник*. 1918. Т. LXXII. Кн. X–XI. С. 28–30.
22. Саліковський О. Поет лавреат : [Микола Вороний]. *Українська трибуна*. 1922, 5 лют. (чис. 29). С. 3.
23. Українська література 10-х років ХХ століття. URL: <https://ukrlit.net/textbook/ukrlit10/48.html>
24. Франко І. *Зібрання творів : у 50 т.* Київ: Наукова думка, 1976. Т. 3. 448 с.
25. Хроніка. Українська драматична школа. *Театральне Мистецтво : місячник театру і сцени*. Львів, 1923. Випуск VIII (серпень). С. 111.
26. Чупринка Г. Микола Вороний (Поетичні враження). *Українська хата*. 1912. Ч. 1. С. 21–22.
27. Baudelaire Ch. Selected writings on Art and Artists. Penguin, 1972. 460 p.

References (translated & transliterated):

1. Bilecz`kyj L. My`kola Vorony`j – pershy`j svidomy`j poet formy`. Ukrayins`ka try`buna. 1922, 8 lyut. (chy`s. 31). S. 2–3.

2. [Bilecz`ky`j L.]. Nary`sy` z novoyi ukrayins`koyi literatury` // Ilyustrovany`j narodniy kalendar tovary`stva «Prosvita» na zvy`chajny`j rik 1922. L`vov, 1921. S. 106–123.
3. Viddil rukopy`sny`x fondiv i tekstologiyi Insty`tutu literatury` im. T.G.Shevchenka NANU. – F. №3. – Od. Zb. №1614.
4. Vorony`j M. Do statti Oleks[andra] Iv[anovy`cha] Bilecz`kogo pro mene // Vorony`j M. Poeziyi. Pereklady`. Kry`ty`ka. Publicy`sty`ka. Ky`yiv: Naukova dumka, 1996. S. 586-618.
5. Vorony`j M. K. Za Ukrainu! URL: [hrps://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=469](https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=469)
6. Vorony`j M. Tvory`. Ky`yiv: Dnipro, 1989. 687 s.; dy`v. takozh: Svit. 1907. Ch. 1. S 1.
7. Vorony`j M. «Ukrayins`ky`j al`manax» // Vorony`j M. Poeziyi. Pereklady`. Kry`ty`ka. Publicy`sty`ka. Ky`yiv: Naukova dumka, 1996. 699 s.
8. G. M. My`kola Vorony`j. Teatral`ne my`stecztvo. 1923. R. II, vy`p. I. S. 75–76.
9. Gumy`lev L. N. Mozhet ly` proy`zvedeny`e y`zyashnoy slovesnosti` byt` y`story`chesky`m y`stochny`kom? URL: <http://gumilevica.kulichkinet/articles/Article83.htm>
10. Gundorova T. ProYavlennya slova. Postmoderna interpretaciya ukrayins`kogo modernizmu. L`viv: Litopy`s, 1997. 297 s.
11. Z-nad xmar i z doly`n: ukrayins`ky`j al`manax / uporyadny`k My`kola Vorony`j. Odesa: drukarnya A. Sokolovs`kogo, 1903. 242 s.
12. Kostyuk G. My`kola Vorony`j. Cuchasna Ukrayina (Myunxen). Ch25, 1951, 23 grudnya. S.Z-4.
13. Koshy`cz` O. My`kola Vorony`j v muzy`ci. Ukrayins`ka try`buna. 1922. 5 lyut. (chy`s. 29). S. 3.
14. Ly`sty` do My`xajla Kocyuby`ns`kogo. Tom I. Ajxel`berger – Gnatyuk / upor. ta kom. Volody`my`ra Maznogo; Vst. st. Valeriya Shevchuka. Ky`yiv: Ukrayins`ki propileyi, 2002. 368 s.
15. Lucyuk M.V. «Poet krasyy` strazhdannyya». Tvorchist` My`koly` Voronogo. Ky`yiv: «Koleso», 2008. 60 s.
16. M. S. [Struty`ns`ky`j M.]. My`kola Vorony`j. Py`s`mo z Prosvity`. 1922. Chy`s. 9-10. S. 75–76.
17. Macz`ko V.P. Ukrayins`ka emigracijna proza XX stolittya. Xmel`ny`cz`ky`j: PP Derepa I.Zh., 2009. 388 s.
18. Nagorny`j Ya. V. Zhanrovo-sty`l`ovi aspekty` tvorchosti Pavla Bogacz`kogo: dy`s... kand. filol. nauk : specz. 10.01.01 ; Ternopil`s`ky`j nac. ped. un-t im. V. Gnatyuka. Ternopil`, 2015. 196 c.
19. Ogoleshennya. Teatral`ne My`stecztvo: Misyachny`k teatru i sceny`. L`viv, 1923, Vy`p. VI–VII (cherven`– ly`pen`). S. 81.
20. Pavly`chko S. Dy`skurs modernizmu v ukrayins`kij literaturi. Ky`yiv: Ly`bid`, 1999. 448 s.
21. Rusova S. My`kola Vorony`j. Literaturno-naukovy`j vistny`k. 1918. T. LXXII. Kn. X–XI. S. 28–30.

22. Salikovs`ky`j O. Poet lavreat : [My`kola Vorony`j]. Ukrayins`ka try`buna. 1922, 5 lyut. (chy`s. 29). S. 3.
23. Ukrayins`ka literatura 10-x rokiv XX stolittya. URL: <https://ukrlit.net/textbook/ukrlit10/48.html>
24. Franko I. Zibrannya tvoriv : u 50 t. Ky`yiv: Naukova dumka, 1976. T. 3. 448 s.
25. Xronika. Ukrayins`ka dramaty`chna shkola. Teatral`ne My`stecztvo : misyachny`k teatru i sceny`. L`viv, 1923. Vy`pusk VIII (serpen`). S. 111.
26. Chupry`nka G. My`kola Vorony`j (Poety`chni vrazhennya). Ukrayins`ka xata. 1912. Ch. 1. S. 21–22.
27. Baudelaire Ch. Selected writings on Art and Artists. Penguin, 1972. 460 p.

Summary
Svitlana Osiak

Literary-Critical Reception of the Works of Mykola Voronyi

The article analyzes the literary-critical reception of the creative heritage of the famous Ukrainian writer Mykola Voronoi whose life was tragically and ruthlessly interrupted by the Stalinist repressive system. It is proved that M Voronoi's work was supported by I. Franko. Famous literary scholars and critics S. Rusova, P. Zaitsev, O. Biletsky, I. Lizanovsky, S. Efremov, L. Biletsky, G. Kostyuk, V. Lesik, O. Okhrimenko, L. Fenenko, T. Frost-Sagittarius, G. Verves, M. Ilnitsky, A. Tkachenko, Yar Slavutych, T. Gundorova, S. Pavlychko and others. studied the artistic practice of the writer Each of them approached the definition of the creative heritage of the Ukrainian modernist poet's creative heritage from his/her own ideological structure, the formed internal culture, and intelligence. At the same time they applied to literary methods and concepts that were inherent in one or another era.

Key words: *modernism, theoretical approaches, literary studies, almanac, discussion, updating of literature.*

Дата надходження статті: «10» вересня 2018 р.

Дата прийняття до друку: «28» вересня 2018 р.